

FRÁSÖGN

af ársfundu Þingmannaráðstefnu Eystrasaltssvæðisins í Osló 25.-27. ágúst 2019

Silja Dögg Gunnarsdóttir, formaður Íslandsdeildar Norðurlandaráðs, sótti fundinn sem fulltrúi Norðurlandaráðs, en Helgi Þorsteinsson, ritari Íslandsdeildar Norðurlandaráðs, fór á vegum Íslandsdeildar Norðurlandaráðs. Ársfundur Þingmannaráðstefnu Eystrasaltssvæðisins (BSPC) var að þessu sinni haldinn í þinghúsinu í Osló.

Rúmlega 180 fulltrúar frá þingum landa, sjálfstjórnarsvæða og héraða og frá ýmsum alþjóðasamtökum sátu fundinn. Yfirskrift hans var „Hrein höf og framtíð starflífs. Áskoranir og framtíðarsýn” (Clean Oceans & Future of working Life. Challenges and Visions). Auk þess var á fundinum fjallað um fólksflutninga og aðlögun innflytjenda og flóttamanna.

Dagskráin hófst sunnudaginn 25. ágúst. Fulltrúar Norðurlanda og Norðurlandaráðs héldu fyrst óformlegan undirbúningsfund til að ráða ráðum sínum. Næst fundaði fastanefnd samtakanna og að lokum sérstök nefnd sem vann að drögum lokaályktunar fundarins. Ársfundurinn sjálfur með þátttöku allra fulltrúa hófst mánudaginn 26. ágúst og lauk á þriðjudeginum.

Jorodd Asphjell, þingmaður norskra jafnaðarmanna, hefur gegnt stöðu forseta Þingmannaráðstefnu Eystrasaltssvæðisins frá síðasta ársfundu. Í ávarpi sem hann flutti við móttöku í ráðhúsi Oslóar á sunnudagskvöldið benti hann á að í Osló hefði náðst mikill árangur í umhverfismálum, enda hefði borgin verið útnefnd Græn höfuðborg Evrópu árið 2019, og sagði að þetta gæti orðið mönnum innblástur á vettvangi BSPC. Hann nefndi sem dæmi að Oslóarfjörður hefði verið hreinsaður, almenningssamgöngur eflar og bílum sem gengju fyrir rafmagni eða lífgasi hefði fjölgað mjög.

Við upphaf ársfundarins á mánudaginn flutti Asphjell á ný ávarp og einnig Tone Wilhelmsen Trøen, forseti norska þingsins, og Audun Halvorsen, undirráðherra í norska utanríkisráðuneytinu. Öll töluðu þau um mikilvægi alþjóðasamstarfs en jafnframt komu fram áhyggjur af vaxandi spennu í alþjóðasamskiptum. Halvorsen talaði um að sum ríki væru nú andsnúin fjölþjóðlegu samstarfi en að Noregur legði mikla áherslu á að standa vörð um það. Asphjell talaði um það alþjóðasamskipti þyrftu að byggjast á gildum réttarríkisins og á virðingu fyrir mannréttindum og reyna þyrfti að draga úr spennu í samskiptum ríkja. Einmitt þessi atriði sem Asphjell nefndi voru í forgrunni í málflutningi og tillögum Norðurlandþjóðanna og Norðurlandaráðs á ársfundinum öllum.

Norðmennirnir þrír lögðu einnig mikla áherslu á málefni hafsins. Halvorsen sagði að nú væri enn mikilvægara en áður að tryggja að jafnvægi ríkti milli verndunar og nýtingar hafsins. Í þessu skyni hefði Erna Solbjerg, forsætisráðherra Noregs, í fyrra myndað hóp forsætisráðherra frá ýmsum löndum til að vinna að sjálfbæru hagkerfi hafsins (High Level Panel for a sustainable Ocean Economy). Hann sagði jafnframt frá alþjóðaráðstefnu um málefni hafsins sem haldin verður í Osló í október nk. Þetta verður í sjötta sinn sem slík ráðstefna er haldin undir yfirskriftinni „Our Ocean”, en í fyrra var hún haldin í Indónesíu og á næsta ári verðu hún haldin í eyríkinu Palá í Kyrrahafi.

Fyrst á dagskrá ársfundarins að opnunarávörpunum loknum var almenn umræða um samstarf við Eystrasaltið í breiðum skilningi. Meðal ræðumanna var Nils Muižniek, fyrrum mannréttindafulltrúi Evrópuráðsins. Muižniek fjallaði um það hvernig þjóðernispópúlistar í Evrópu væru að grafa undan mannréttindum og beittu í þessum tilgangi ýmsum rökum. Þeir segðu til dæmis að verið væri að veita ákveðnum hópum of mikil réttindi, t.d. innflytjendum,

minnihlutahópum, afbrotamönnum og hryðjuverkamönnum, en ekki væri gætt að hagsmunum hins „þögla meirihluta”. Jafnframt teldu þeir að „of mikið jafnrétti” stefndi fjölskyldum og hefðbundnum gildum í hættu. Muiżniek sagði að framferði þjóðernispópúlísta ógnaði til dæmis réttinum til að leita hælís, réttinum til jafnar meðferðar, jafnrétti kynjanna og réttindum hinsegin fólks. Jafnframt væri grafið undan baráttu gegn heimilisofbeldi og frelsi fjölmiðla. Muiżniek nefndi dæmi um ýmis lönd og svæði í Evrópu þar sem mannréttindum hefði farið aftur síðustu ár, og voru í þeim hópi tvö aðildarríki BPSC, þ.e. Rússland og Pólland. Einn af pólsku þingmönnum á ársfundinum brást hart við og sagði meðal annars að fyrri ríkisstjórnir Póllands hefðu hegðað sér með svipuðum hætti en þá hefði enginn sagt neitt. Jafnframt sagði hann að stefna ríkisstjórnar Póllands væri í fullu samræmi við stjórnarskrá landsins og að lýðræði stæði þar í blóma, en að standa þyrfti vörð um gildi landsmanna og að verja kaþólsku kirkjuna fyrir árásum. Silja Dögg Gunnarsdóttir tók einnig til máls og þakkaði Muiżniek fyrir mikilsvert erindi. Hún benti á að Norðurlandaráð hefði þá stefnu í alþjóðamálum að reyna að stuðla að því að lýðræði, grunngildi réttarríkisins og mannréttindi væri ávallt ofarlega á baugi. Jafnframt legðu Norðurlönd sérstaka áherslu á þau svið þar sem þau eru í fararbroddi og geta haft áhrif, t.d. réttindi barna, kvenna, kynferðislegra minnihlutahópa, fatlaðra einstaklinga og frumbyggja. “Við teljum að tjáningarfrelsi, lítil spilling, réttlátt og traust réttarkerfi og jafnir möguleikar fyrir alla, óháð kynhneigð og fjölskyldutengslum, séu forsendur fyrir sterku hagkerfi, skilvirku samfélagi og hamingju fólks.” Silja hvatti til þess að fundarmenn beitt sér fyrir þessum gildum í verki þannig að þau yrðu ekki bara orðin tóm.

Dr. Alexander Graef frá Stofnun um friðarrannsóknir og stefnumótun í öryggismálum við Hamborgarháskóla flutti erindi þar sem hann færði rök fyrir því að fælingarmáttur gæti ekki einn sér tryggt frið á Eystrasaltssvæðinu, einnig þyrfti að vinna að því að byggja upp traust milli landa. Töluverðar umræður urðu í kjölfarið meðal þingmanna um það hvort herbúnaður Rússa á Kalíníngrad-svæðinu væri ætlaður til varnar eða árása.

Undir liðnum “Framtíð starfslífs” var fjallað um áhrif stafrænnar þróunar, alþjóðavæðingar, lýðfræðilegrar þróunar og fleiri þátta á vinnumarkaðinn á Eystrasaltssvæðinu. Töluvert var rætt um stöðu farandverkamanna frá Póllandi og Eystrasaltsríkjunum sem starfa á Norðurlöndum, í Þýskalandi og víðar. Danski þingmaðurinn Christian Juhl sagði að staða pólskra verkamanna í Danmörku væri vond og að dönsk og pólsk stjórnvöld bæru sameiginlega ábyrgð á því að gera úrbætur.

Þriðji hluti ársfundarins var helgaður umræðum um hafið. Skýrt kom fram að ástand Eystrasaltsins væri ekki gott. Finnski þingmaðurinn Saara-Sofía Sirén, skýrslugjafi BSPC um ofauðgun sjávar, sagði að dregið hefði úr flæði næringarefna í Eystrasaltið en að róttækra aðgerða væri engu að síður þörf. Hún sagði að loftslagsbreytingarnar myndu gera stöðuna verri. Hún nefndi að hringrásarhagkerfið gæti dregið úr skaðlegum áhrifum til framtíðar en þó ekki bætt þann skaða sem þegar hefði orðið og að úrbætur væru tímafrekar og flóknar og að árangurinn yrði lengi að koma í ljós.

Fjórða og síðasta þemað sem fjallað var um á ársfundinum voru fólksflutningar og aðlögun innflytjenda. Thomas Martikainen, forstjóri Finnску fólksflutningastofnunarinnar, kynnti væntanlega skýrslu vinnuhóps BSPC um þetta málefni. Hann benti á að á síðustu árum hefðu þúsundir verkefna á sviði aðlögunar innflytjenda verið sett af stað í Evrópu. Í mörgum tilvikum hefðu menn verið að finna upp hjólið á ný vegna þess að þeir hefðu ekki vitað af sams konar verkefnum í öðrum löndum. Betra væri að starfa meira saman og skiptast á upplýsingum. Hann nefndi til dæmis að íhuga mætti að samræma móttöku og málsmeðferð flóttamanna í löndum innan og utan Evrópusambandsins og jafnframt mætti gera samkomulag um ákveðnar lágmarkskröfur um aðbúnað barna og ungmenna sem leita hælís.

Einnig mætti starfa saman að öflun upplýsinga og koma upp sameiginlegum gagnagrunni um aðstæður í upprunalöndum flóttamanna.

Lokaályktun ársfundarins var samþykkt samhljóða. Í henni er hvatt til þess að utanríkis- og forsætisráðherrar aðildarlanda Eystrasaltsráðsins (CBSS) taki á ný upp reglulega fundi og að samstarf annarra ráðuneyta verði eflt. Jafnframt eru löndin hvött til að taka höndum saman í baráttunni gegn misvísandi upplýsingum, hryðjuverkum og öfgastefnu með mannréttindi og gildi réttarríkisins að leiðarljósi. Hvatt er til nánara samstarfs um áskoranir tengdar breytingum á vinnumarkaði sem eru að verða vegna stafrænnar tækni, lýðfræðilegrar þróunar og fleiri þátta og jafnframt til þess að jafnrétti verði aukið á vinnumarkaði og staða kvenna styrkt. Þingmannaráðstefna Eystrasaltssvæðisins vill að samstarf í umhverfismálum verði eflt og að gerður verði lagalega bindandi alþjóðasamningur um meðhöndlun plastúrgangs. Einnig er í ályktuninni hvatt til þess að samstarf um málefni innflytjenda og flóttamanna verði aukið og að kanna verði hvort hægt sé að gera samning um fólksflutninga sem gildi á öllu svæðinu.

Litháiski þingmaðurinn Valerijus Simulik var kjörinn nýr forseti BSPC. Fráfarandi forseti, Jorodd Asphjell frá Noregi, og sænski þingmaðurinn Pyy Niemi verða varaforsetar. Í ræðu við lok ársfundarins sagði Simulik að í formennskutíð Litháa í samtökunum yrði lögð sérstök áhersla á notkun vísinda og tækni til að efla nýsköpun og hagþróun. Næsti ársfundur samtakanna verður haldinn í Vilnías í Litháen 22.-25. ágúst 2020. Svíar hafa svo tekið að sér að halda ársfundinn 2021. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Norðurlandaráðs og á vefsvæðinu www.bspc.net